
FEMİNİZM VE POLİTİKA İLİŞKİSİ BAĞLAMINDA RADİKAL FEMİNİZM*

RADICAL FEMINISM WITHIN THE CONTEXT OF THE RELATION OF FEMINISM AND POLITICS

Arş. Gör. Dr. Abdullah ÇAĞIL

Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

İslami İlimler Fakültesi

Felsefe ve Din Bilimleri

acagil@agri.edu.tr

orcid.org/0000-0002-6601-753X

Atf Gösterme: ÇAĞIL, Abdullah, “Feminizm ve Politika İlişkisi Bağlamında Radikal Feminizm”, *Ağrı İslami İlimler Dergisi (AGİİD)*, 2020 (6), s.137-143.

Geliş Tarihi:

17 Nisan 2020

Kabul Tarihi:

20 Mayıs 2020

© 2020 AGİİD

Tüm Hakları Saklıdır.

Özet: Kitlesele başarı amaçlayan her hareket gibi feminist hareket de zaman içinde politik alanla buluşmuştur. Liberal söylemin baskın olduğu ilk dönemi takip eden dönemlerde özellikle sol söylem öne çıkmaktadır. Ancak kadın hareketinden bağımsız olarak kurumsallaşan bu politik anlayışlar kökenleri gereği sınırlara sahiptirler. Radikal feminizm bu sınırların ötesine geçme imkânı sunmayı amaçlar. Bunun için de köklü değişimler talep eder. Tanımlanışındaki radikalizm de böylece anlamını bulmuş olur. Radikal feminizmin temel problemleri arasında hem kamusal hem de özel alanda kadının özgürlüğünü kısıtlayan ve sorgulanmadan kabul edilen birtakım değerler ve geleneksel yapılar dikkat çekmektedir. Erkek tarafından erkeğin lehine olarak kurulan toplumsal düzenin ikinci sınıf üyeleri olmaktan çıkmak isteyen kadınların cinsiyet rolleri, aile, evlilik ve aşk gibi kavramları yeniden değerlendirmesi en belirgin öneri olarak karşımıza çıkıyor.

Anahtar Kelimeler: *Radikal feminizm, Cinsiyetler arası eşitlik, Kadın özgürlüğü, Cinsiyet roller.*

Abstract: Feminist movement, like any movement aiming mass achievement, has met with the political sphere over the time. In the periods following the first period, when liberal discourse was dominant, the leftist discourse became dominant in particular. However, these political understandings, institutionalized independently from the women's movement, have limits due to their origins. Radical feminism aims to provide the opportunity of going beyond of these limits. Therefore, it demands radical changes. Radicalism within its definition thus finds its meaning. Some values and traditional structures, restricting women's freedom, both in public and private spheres, and being accepted without question, stand out among the basic problems of radical feminism. The most prominent suggestion of women, who want to stop being second-class members of the social order, established by men in favor of men, appears to be as re-evaluation of the concepts like gender roles, family, marriage and love

Keywords: *Radical feminism, gender equality, freedom of woman, gender roles.*

* Bu çalışma Prof. Dr. H. Ömer ÖZDEN danışmanlığında hazırladığım “Batı Felsefesinde Feminizm ve Politika İlişkisi” (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 2019) adlı doktora tezimin “Radikal Feminizm” başlıklı bölümünden türetilmiştir.

Giriş

Kadınların tümü tarafından ne kadar benimsendiğinden bağımsız olarak feminizm kadın hareketlerinin kuramsal karşılığı olarak düşünülebilir. Temsil kabiliyeti kuramsal olarak büyük bir yük taşımaz ancak toplumsal bir hareket için bunu söylemek zordur. Bu yüzden kadın hareketi zorunlu olarak kendini politik gerçeklerle sınanırken bulmuştur. Ortak insani değerler ve haklar ekseninde konumlanan liberal eğilim, ilk olması bakımından önemini hep korumuş olmakla beraber zaman içinde yeterli gelmeyecektir. Eril tahakkümün kökenlerini tarih ve toplum düzeninde arayan sol söylem ve eşitlik vurgusunu, kadının üstünlüğünü gölgeleyen bir aldanma olarak gören kültürel söylem de bir süre sonra feminist hareketi arzulanan yere götürmemiştir. Bunun için daha köklü bir mücadele bilincine ihtiyaç vardır ve radikal feminizm bu ihtiyacı karşılamaya en uygun felsefi altyapıya sahipmiş gibi görünür.

Radikal Feminizm

Radikal feminizmin sınırlarını belirlemek ve onu tanımlamak oldukça zordur diyor Carol Anne Douglas¹, ancak diğer politik kuramların ideolojik şemsiyesi altında rahat edemeyen ve onlardan bağımsız hareket eden feminist anlayış için bu ifadeyi kullanabiliriz. Bu yönüyle de aslında hepsinden daha politik olduğu düşünülebilir. Çünkü radikal feministler diğer bütün politik hareketler içinde öyle ya da böyle yer almış ama sonuçta hiçbirinin kadın özgürlüğü için gerekli koşulları sağlamadığını görmüşlerdir. Özellikle de sol siyasetten ümidini kesmiş feministlerdi bunlar. Dolayısıyla da kuramsal örgütlenme biçimleri bu akıma karşı oluşmuştur. Sol düşüncenin üstünde durduğu toplumsal problemlerle kadın sorunlarının eşit derecede önemli olduğunu ve bu problemlerin birlikte çözüme kavuşacağını savunmuşlardır.²

Sosyalizmin sınıf mücadelesinde kadının özgürlüğüne özel yer vermemesini, kadının kurtuluşuyla işçi sınıfının kurtuluşunu birbirinden ayırmamak gibi olumlu bir şekilde tevil edenler olsa da³ hareketin kurumsal yapısı içinde durum hiç de öyle olmamıştır. Aynı parti içinde erkek yoldaşlarının cinsiyetçi şakalarıyla alaya alınan kadınların şikâyetleri de maruz kaldıkları aşığılanma da alışkanlık haline gelmişti.⁴

Cinsiyet meselesini devre dışı bırakan herhangi bir çözüm arayışında toplumsal adaleti sağlama imkânı olsaydı bu ancak cinslerin eşit olduğu bir dünyada görülebilecek bir şey olurdu. Oysa cinsiyetler arasında böyle bir eşitlik söz konusu değildir. MacKinnon cinsler eşit olsaydı kadınlar ekonomik ve cinsel olarak sömürülemez ve onlara hükmedilemeyecekti demiştir.

¹ Carol Anne Douglas,, *Sevgi ve Politika, Radikal Feminist ve Lezbiyen Teori*, Çev.: Nilgün Aydoğan, Kavram Yayınları, İstanbul 1995, 7.

² Donovan, *Feminist Teori*, 265.

³ Emel Akal, *Kızıl Feministler, Bir Sözlü Tarih Çalışması*, İletişim Yayınları, İstanbul 2011, 54.

⁴ Akal, *Kızıl Feministler*, 63.

Kapitalist sistemin çöküşüyle kadın sorununun çözüleceği ümidini ele alalım. Örneğin ABD’de devletin kapitalist olduğu kabul edilirken eril olduğu kabul edilmez.⁵ Bu ayrımı önemlidir çünkü problemin faileri tarafından bile kabul edilmeyen bir ilişkinin çözümü o ilişki ağında aranmaz. Sadece problemi yaratanlar değil onu çözmek isteyenler de bu ilişkinin sahiciliği konusunu açık bir şekilde ortaya koyabilmiş değillerdir.

Kadının tarih boyu yaşadığı ve farklı politik teoriler yoluyla çözülmesi beklenen, ancak hiçbirinin problemin özünü tam olarak kavrayamamasından ötürü hala yaşamaya devam eden sorunları çözmek için radikal feministlerden Bonnie Kreps giriş mahiyetinde birtakım tespitler sunar. Öncelikle kadın özgürlüğü meselesi kolektif olarak ele alınmalı ve sınıf yahut ideoloji farkı gözetmeksizin bütün kadınların özgürlüğü hedeflenmelidir. Amaç kendisine yamatılan cinsiyet rollerinden kaçmak isteyen her kadının bu özgürlüğe sahip olmasını sağlamak olmalıdır. Kadınlar için tam bir ekonomik bağımsızlık sağlanmalıdır çünkü bütün diğer özgürlükleri ancak bu garanti edebilir. Kadın, halen devam eden kısmi ya da tam kölelikten azat edilmelidir. Kendi bedeni hakkında karar verme hakkı onda olmalıdır. En önemlisi de kadınlar ve kızlar sadece bir kadın olarak değil insan olarak kendilerini gerçekleştirme konusunda cesaretlendirilmelidirler.⁶

Radikal feminizmin amacını insanlar arasında cinsiyete dayalı rol, özellik ve davranışların olmadığı bir dünya yaratmak olarak belirleyen Kreps, radikal olarak anılmalarını da toplumda köklü değişimler talep etmelerine bağlar. Toplumun dayandığı cinsel bölünmeyi ortadan kaldırmak istediklerinin ve erkeklerin dünyasına entegre olmanın gerekliliğine inanmadıklarının altını çizen Kreps, bu durumda en iyi ihtimalle onlar kadar iyi olabileceklerini düşünür. Sözüünü ettiği köklü değişimlerden biri aileyle ilgilidir. Kreps, kadınlara uygulanan baskının kurumsallaşmış hali olarak gördüğü aile ile mücadele etmenin gereğinden söz eder.⁷

Radikal feministlerden Shulamith Firestone da toplumdaki ayrımcılığı çekirdek ailenin büyütülmüş hali olarak okumuştur.⁸ Ancak onun düşüncesinde psikolojik analizler kendini fazlasıyla hissettirir. Firestone’a göre kadının sömürülmesinde en önemli araç sevgidir. Firestone’un “*erkekler düşünüyor, yazıyor ve yaratıyorlardı çünkü kadınlar tüm güçlerini bu erkeklere akıtıyorlardı; kadınlar kültür yaratamıyorlardı çünkü sevgiden başlarını*

⁵ MacKinnon, *Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru*, 247.

⁶ Kreps Bonnie, “Radical Feminism 1”, Anne Koedt, Ellen Levine, Anita Rapone (Eds.), *Radical Feminism*, (ss. 234-240), Quadrangle Books, New York 1973.

⁷ Bonnie, *Radical Feminism 1*, 239.

⁸ Shulamith Firestone, *Cinselliğin Diyalektiği*, Çev.: Yurdanur Salman, Payel Yayınevi, İstanbul 1993, 118.

kaldıramıyorlardı”⁹ çıkışı erkekler üretirken kadınlar ne yapıyordu sorusuna sitemkâr bir cevap niteliğindedir.

Sağlıklı sevgiyi iki taraftan birinin incinmediği benlikler arası bir alışverişe benzeten Firestone, bunun çok az iyi örneğinin yanında çok daha fazla kötü örneğinin bulunduğunu ve sevgide mutluluğu bulmanın az rastlanır bir durum olduğunu söyler. Bunun sonucunda da duygusal kırılmayı çoğunlukla kadınlar yaşarlar, çünkü sevginin ideal biçimde kurumsallaşması toplumsal konumu nedeniyle genelde erkeğin lehine gerçekleşir. Kadın ise bu süreçte idealleştirmeye çalıştığı şeyin tümüyle yalan olduğunu ve sonunda erkeğin kendisini olduğu gibi –ki bu toplumsal olarak belirlenen kadının kimliğidir- göreceğini bildiğinden yaşamı çekilmez bir hal alır. Gereksinim duyduğu erkeğin sevgisiyle bu sevginin gerçek olmadığı kaygıları arasında bitmeyen bir gerilim yaşar. Tüm bu sağlıksız tablo Firestone’un dilinde bir cümleye indirgenir: “*Kadın kendisini, ancak bir erkek onu sevmeye değer bulunduğu zaman sevebilir.*”¹⁰

Firestone’a göre erkeklerin kadınlar üzerindeki baskısının devam etmesi için modern dünyada ekonomik araçlar artık yeterli değildir. Bunun için işin içine romantik unsurlar da girmek zorundadır ve “cinsel sınıflı sistemde” sevginin yozlaşmış hali olan romantik aşka ihtiyaç vardır.¹¹ Romantik aşk önce kadın bedenini erkeğin cinsel hazlarını uyarmak için nesneleştirir, öyle ki bir süre sonra kadın kendi bedenini çekici bulmaya başlar. Ancak işleyişin devam etmesi için bedeni nesneleştirilen kadının cinsel olarak özelleştirilmesi de gerekir. Aslında hazzın nesnesi olarak birbirleriyle tamamen aynı görülen kadınlar, bir kandırmacayla kendilerini diğerlerinden ayıran sahte bir özelliğe ikna edilirler. Böylece kendilerini özel kıldığına inandıkları bedensel özelliklerin diğer kadınlarda da olabileceğini akıllarına getiremez olurlar. Bunun sonucunda da kadınlar kalıplaşarak sömürülen cinsel bir sınıf olduklarının bilincine varamaz hale gelirler.¹²

Hem ailede hem toplumsal yaşamda sevgi nedeniyle duyguları, cinsellik nedeniyle de bedeni istismar edilen kadın için Firestone’un ümidi sibernetikleşme dediği bilimsel devrimde yatar. Bilimsel devrim yapay üreme sayesinde kadını sancılı bir eylemden koruyarak bedeninin sömürülmesinin önüne geçecektir. İş hayatında da kolaylıklar sağlanacak ve böylece ekonomik

⁹ Firestone, *Cinselliğin Diyalektiği*, 137.

¹⁰ Firestone, *Cinselliğin Diyalektiği*, 142.

¹¹ Firestone, *Cinselliğin Diyalektiği*, 157.

¹² Firestone, *Cinselliğin Diyalektiği*, 158-162.

koşullar dönüşerek toplumsal yaşamla birlikte aileyi kadın açısından, yaşamın geri kalan kısımlarını da bütün insanlık bakımından daha hoş bulunur bir şekilde sokacaktır.¹³

Kate Millett, romantik aşk kavramında kadını sömüren yönler bulan bir başka feministtir. Kadının cinsel ilişkiye girmesini bağışlanır kılan tek koşul aşkta sağlanır, çünkü ve bunun dışında romantik aşk kadını erkeğe bağımlı kılarak sosyo-ekonomik düzeyde de onun sömürülmesinin dayanağı olur.¹⁴ Bu durum kadını sömüren cinsel politikanın sınıfsal yansımasıdır. Toplumsal alanda ise aile aynı işlevi yani kadını, belirlenen konumda denetlemeye imkân verir.¹⁵

Ann Oakley de annelik ve doğum üzerinden kadının ailedeki konumlanış biçimine dikkat çeker. Ona göre bu süreç annelik efsanesiyle işlemektedir ve bu efsane üç aşamalı bir anlayışla sağlanır. Bunların birincisi çocukların annelerine ihtiyaç duyduğunu, ikincisi annelerin çocuklarına ihtiyaç duyduğunu ve üçüncüsü de anneliğin kadınların yaşamındaki en büyük başarıları olduğunu söyler. Belki de kendilerini gerçekleştirmenin yegâne yolu olarak gösterilir. Bir başka deyişle kadınlar anne olmaya ihtiyaç duyarlar.¹⁶ Oakley bu efsanenin kadınların gördüğü eziyetin ana kaynağı olduğunu ve her üç önermeyi de ispat eden herhangi bir bulgunun olmadığını söyler. Çocukluğundan beri anneliğe şartlandırılmış olarak büyüyen bir kızın anneliğe ihtiyaç duyacağını, aynı şekilde anne ile yaşamaya alışkın çocuğun anneye ihtiyaç duyacağını ama bunların genel geçer ilkeler olamayacağını kabul eder.¹⁷

Anne Koedt, radikal feminizmi bir mecburiyet olarak ortaya çıkaran gerçeklerle birlikte feminist hareketlerin neden başarısız olduğunu ve gelecekte nasıl başarılı olunabileceğini de anlatır. Öncelikle problemleri kabaca aynı torbaya koymaktan başka bir işe yaramayan sistem gibi genel ifadelerden kaçınmak gerekir, çünkü sistem içinde pek çok farklı grup ve onlara dair bir sürü ilişki türü vardır. Bununla beraber kadınlar, baskı altına alınmalarını sağlayan yolun erkeğe göre ikincil pozisyonda olduklarına ve kendilerini hep erkeğe oranla tanımlamaları gerektiğine ikna edilmelerinden geçtiğini görmek zorundadırlar. Bu efsaneden kurtulup birincil konumda olduklarına inanmadan özgürleşmeleri mümkün olmayacaktır. Erkekler bazı alanlarda kadın taleplerine destek olabilirler ancak bunlar yine kendi yararlarına olan konuları içerir. Hâkimiyet ve alışılmış üstünlük hikâyelerinden vazgeçmedikçe kadının temel konumu da değişmeyecektir. Örneğin kapitalizmden sosyalizme geçilirken kadınlar devrimin bir

¹³ Firestone, *Cinselliğin Diyalektiği*, 214.

¹⁴ Kate Millett, *Sexual Politics*, 37.

¹⁵ Kate Millett, *Sexual Politics*, 33.

¹⁶ Ann Oakley, *Woman's Work: The Housewife, Past and Present*, Pantheon Books, New York 1974, 186.

¹⁷ Ann Oakley, *Woman's Work: The Housewife, Past and Present*, 220-221.

parçasıydı ve bunun için mücadele etmişlerdi ancak devrim erkek devrimi olarak kaldı. Kadınların birtakım kazanımları olsa da yaşam koşulları çok değişmedi ve işten eve döndüklerinde erkeğe boyun eğen rollerine de geri dönerek ev işleriyle birlikte çocuk büyütmede sorumluluğun fazlasını omuzlamaya devam ettiler. Radikal kadınlar bu olaylardan ders almalı ve iki cins arasındaki aktif-pasif ilişkisini sorgulamalıdır. Erkeklerin kendi sosyo-ekonomik kavgalarının parçası olmadan önce bu ilişkinin düzeltileceğinin sözü alınmak zorundadır. Erkeklerle yüzleşmeli ve gerçek nedenler dururken görüntüyü dolduran ikincil meselelerle zaman kaybedilmemelidir, aksi takdirde devrimler kadınları es geçmeye devam edecektir.¹⁸

Aktif-pasif ve gerçek olan ile görünürde olan farkı kadının cinsel algısında da söz konusudur. “Kadının cinselliğinin erkek için olduğunu erkeğin cinselliğinin ise kadın için olmadığını söylemek sokaktaki sıradan adama pek bir şey ifade etmeyecek gibidir. Çünkü radikal feministlere göre, çoğu kimse, söz konusu cinsellik olunca, görünüşü gerçekliğe tercih etmektedirler.”¹⁹ Sözü edilen problem sadece erkeklerin algısını işaret etmez aynı zamanda kadınlar arasında da yaygın olarak görülen bir gerçeğe ışık tutar.

Bu probleme çözüm üretmek için bazı radikal feministler cinsel ilişkiyi özel bir münasebet değil de politik bir baskı aracı gördüklerinden ötürü lezbiyenliği gündeme getirmişlerdir.²⁰ Örneğin Monique Wittig cinsiyetlerin politik olarak ayrıldıklarını göstermenin en iyi yolu olarak lezbiyenliği adres gösterir.²¹

Sonuç

Sonuç olarak her radikal hareket gibi radikal feminizm de birçok tartışmalı içeriğe sahiptir. Kelimenin tam anlamıyla radikal bir metin olan “Erkek Doğrama Cemiyeti Manifestosu”²² edebi yönü kadar eril değerlere düşmanlığıyla da güçlü bir örnektir. Ancak diğer politik kuramlardan beklediklerini bulamayan feministler için ortaya çıkması doğal kabul edilebilecek bir akım olduğu söylenebilir. En azından çözüm olarak önerdikleri her anlayış yerinde olmasa bile işaret ettikleri problemler hem felsefi hem de tarihsel olarak gerçektir. Birikim üzerine ilerleyen feminizm ve politika ilişkisi düşünüldüğünde yeni feminist hareketlere bir basamak olacağı da açıktır.

¹⁸ Anne Koedt, “Women and the Radical Movement”, Anne Koedt, Ellen Levine, Anita Rapone (Eds.), *Radical Feminism*, (ss. 318-322), Quadrangle Books, New York 1973.

¹⁹ Tong, *Feminist Düşünce*, 174.

²⁰ Tong, *Feminist Düşünce*, 191.

²¹ Monique Wittig, *The Straight Mind and Other Essays*, 9.

²² Solanas Valerie, *Erkek Doğrama Cemiyeti Manifestosu*, Çev.: Ayşe Düzkan, Sel Yayıncılık, İstanbul 2011.

Kaynaklar

- Akal, Emel, *Kızıl Feministler, Bir Sözlü Tarih Çalışması*, İletişim Yayınları, İstanbul 2011.
- Bonnie, Kreps, “Radical Feminism 1”, Anne Koedt, Ellen Levine, Anita Rapone (Eds.), *Radical Feminism*, (ss. 234-240), Quadrangle Books, New York 1973.
- Donovan, Josephine, *Feminist Teori*, (Çev. : Aksu Bora, Meltem Ağduk Gevrek, Fevziye Sayılan), İletişim Yayınları, İstanbul 2015.
- Douglas, Carol Anne, *Sevgi ve Politika, Radikal Feminist ve Lezbiyen Teori*, Çev.: Nilgün Aydoğan, Kavram Yayınları, İstanbul 1995.
- Firestone, Shulamith, *Cinselliğin Diyalektiği*, (Çev. : Yurdanur Salman), Payel Yayınevi, İstanbul 1993.
- Koedt, Anne, “Women and the Radical Movement”, Anne Koedt, Ellen Levine, Anita Rapone (Eds.), *Radical Feminism*, (ss. 318-322), Quadrangle Books, New York 1973.
- MacKinnon, A. Catharine, *Feminist Bir Devlet Kuramına Doğru*, (Çev. : Türkan Yöney, Sabir Yücesoy), Metis Yayınları, İstanbul 2003.
- Millett, Kate, *Sexual Politics*, University of Illinois Press, Urbana 2000.
- Oakley, Ann, *Woman’s Work: The Housewife, Past and Present*, Pantheon Books, New York 1974.
- Solanas, Valerie, *Erkek Doğrama Cemiyeti Manifestosu*, (Çev. : Ayşe Düzkan), Sel Yayıncılık, İstanbul 2011.
- Tong, Rosemarie Putnam, *Feminist Düşünce*, (Çev. : Zafer Cirhinlioğlu), Gündoğan Yayınları, İstanbul 2006.
- Wittig, Monique, *The Straight Mind and Other Essays*, Beacon Press, Boston 1992.